
ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Редакција

Милорад Беланчић * Обрад Савић * Биљана Ђамиловић

Милош Петровић * Љубиша Ђидић

*

Уредник
Љубиша Ђидић

БАГДАЛА

**ЗБОРНИК
ФИЛОЗОФСКО-КЊИЖЕВНЕ
ШКОЛЕ У КРУШЕВЦУ**

(КЊИГА ДРУГА)

КРУШЕВАЦ

УВОДНА РЕЧ

Пре свега желим да вам се захвалим * што сте ме (у одсуству) изабрали за председника Савета. Такође осећам потребу да се, и у ваше име, захвалим Савету у претходном саставу и посебно његовом председнику проф. др Миладину Животићу, који су вишегодишњим радом поставили чврсте основе за наш даљи рад.

Историјски контекст у коме делује Крушевачка школа чини наша државна и национална трагедија. Истовремено се десило неколико судбоносних ствари, и то без преседана. Распао се комунистички систем у СФРЈ, а у Србији и Црној гори - СРЈ - он се није урушио, већ је себе трансформисао у пост-комунизам. Разбијена је заједничка југословенска држава и дошло је до ратова између сецесиониста и антисецесиониста. Међу овим последњим одлучујућу улогу имају Срби западно од Дрине, који чине све да уз помоћ Србијанаца и Црногораца остану у заједничкој држави. А као да све то није било довољно, уведена је међународна блокада СРЈ као облик колективног притиска и кажњавања.

Све те несреће представљају и големи сазнајни изазов: ваља да себи и свету објаснимо то што смо учинили и што нам се догодило, али и да потражимо излаз из ситуације која многима изгледа готово безнадежна (отуда све дубља и све масовнија резигнација).

Западни пост-модернистички презентизам, са његовом плитком, једнослојном државном картографијом наших простора, искључиво синхроним приступом и статичким политичким „реализмом” - сукобио се са стварношћу наше дубинске, вишеслојне државне картографије, нашој дијахронијом и динамичким политичким реализмом.

Многе је захватила појмовна и емотивна збрка, удружена са ароганцијом која хитро заузима „дефинитивне” ставове, и тако несвесно испољава национални хибрис, чак и кад га напада и кад иступа у име „грађанског друштва”, „демократије”, „толеранције”, „интеграције” у „најнапреднији свет”, и не примећујући да искључивошћу упада у тешку перформативну противречност са тим наводним оријентирима.

Међутим, задатак хуманистичког интелектуалца није да само даје одушка емоцијама, јер то могу и чине и други, али свакако није ни да људској патњи приступа без срца. Уместо да подлеже крајностима непромишљеног морализма или бездушног објективизма, интелектуалац треба да се труди да свој хуманистички став утемељи на знању и разумевању, како би био у стању да допринесе колективној мудрости. А она свакако није могућа без ослобађања и сабирања свих стваралачких потенцијала.

У сесијама наше школе може и мора постојати само једно ограничење - поштовање људске личности. Интересују нас једино аргументоване расправе о изабраној тематици, а нипошто напади *ad hominem*. Кад је једно мишљење изнето, кад је дакле објективизовано, онда њега можемо да доводимо у питање на најрадикалнији могући начин, али само под ус-

На крају, две сасвим практичне сугестије за организовање наших заседања. Прва: обликом и концизношћу реферата и унапред одређених коментара, треба да настојимо да што више структуришемо и концентришемо наше дискусије. На заседања позивамо велики број угледних учесника, али то нипошто не значи да сви сваке године морају држати реферате или бити унапред задужени да припреме коментаре на њих. Свима се пружа довољно прилика у расправама о рефератима и коментарима, а још више у генералној дебати. Доиста чуди што смо у стању да се дисциплиновано усредсређујемо на скуповима у иностранству, али не и код куће.

И на крају: наша школа је заједничка установа филозофа и књижевника, али ови у њој некако мање долазе до изражаја. Један од начина да то отклонимо јесте да нашим књижевницима омогућимо да иступају не само теоријски и есејистички, него и саопштавањем релевантних фрагмената из романа, приповедака, поезије, афористике и сл.

* * *

Молим вас да ми опростите што, отварајући други састанак ** Савета крушевачке филозофско-књижевне школе у овом саставу, поново говорим о стварима начелне природе. Само, док сам прошлог пута формулисао принципе од којих треба да полазе наши међусобни односи и наша заседања, сада желим да проговорим о начелном односу културних институција као што је наша и шире друштвено-политичке средине.

Једну од одлика узорних демократских друштава чини развијено „грађанско друштво” *независно* од државе. У ту „грађанску” сферу спадају и аутономне институције културе. Без тога није могуће ни замислити, а камоли оживотворити демократску политичку културу и демократску културну политику.

Демократска држава, иако заснована на конкуренцији странака, у једном суштинском смислу јесте *разстранчарена*, а странке у њој су *раз-држављене*. Другим речима, ни једна странка (или страначка коалиција) не може имати *монопол* на државу. Зато владајућа странка не сме да намеће своју кадровску „номенклатуру” културним и осталим институција „грађанског друштва”, чак и кад њихову материјалну подлогу чини државна или друштвена својина, пошто та својина није власништво ни једне партије. Институције културе ваља да воде они људи који су своју компетенцију и репутацију стекли по мерилима културне делатности и стваралаштва, уместо да на њихово чело путем кадровских „чистки” после сваких нових избора долазе други људи из победничке странке. Уосталом, партије по правилу и не излазе на изборе са потоњим програмом, па зато и немају мандат за спровођење таквих мера.

У демократијама партијама су везане руке уставом, законима, грађанским правима и начелном аутономијом „грађанског друштва”. У противном, владајућа партија би могла да оствари „тиранију већине” и тиме разори и саму демократију. Узгред: изборна већина је најчешће не само привремена него и танка, чак толико да у стварности често представља мањину бирача (ако се резултат пондерише ниским учешћем бирача и природом изборног система).

Приликом позивања филозофа, књижевника и других, наша институција се руководи искључиво критеријумима *иманентним* тим областима и одабраној тематици. Ми не можемо да пристанемо да будемо културна декорација, а још мање са-учесник било чије и било какве партијске политике.

* Изговорено на састанку Савета крушевачке Филозофско-књижевне школе 24. фебруара 1995. године у Београду у просторијама КПЗ Србије.

** Други састанак је одржан 24. марта 1995. године у просторијама Филозофског института Србије у Београду.